

Kapitola první

Pistolnický snap

Mezi horskými úbočími se odrazilo práskání výstřelů a jejich třeskot slábl s každým dalším opakováním ozvěny. Daniel Pitt a Hugh Bassett seděli bok po boku na malé rovince a hráli pistolnickou verzi snapu. Na stolku před sebou měli dvě sady karet, krabici munice a dva služební revolvery Mark VI. Patnáct metrů od nich stála šibeniice se dvěma řadami plechovek, které z ní visely na provázcích.

Cílem bylo jako první prostřelit všechny plechovky. Někdy pro změnu sešli do údolí, naházeli lahve do jezera a potápěli je výstřely z pušek. Dva někdejší stíhači takhle hezky trávili poslední hodinku dne, zatímco se zvedala mlha a v bungalovech se vařila večeře.

Daniel Pitt a Hugh Bassett trpěli apatií danou tím, že už nejsou ve válce. I v zemi tak krásné a překvapivé jako Cejlon jim chyběly extrémní zážitky, díky nimž si ve Velké válce připadali tak intenzivně naživu, a to i v polostínu smrti. Ani jednomu z nich se nestýskalo po zabíjení, a když si vyšli na lov kačen nebo drobné zvěře, nikdy domů nenosili víc, než jejich rodiny mohly sníst. Oba mnohokrát viděli, jak člověku náhle vyhasne světlo v očích, když odejde z tohoto světa, a se zvěří to bylo úplně stejné. Ve skolení zvířete již nebylo vůbec nic triumfálního, provinile se cítili víc než kdy jindy, ale pořád toužili po chvilkovém zapomnění ve víru lovu.

Najdou se lidé, jimž po návratu z války přijde mír nesnesitelný, protože na rozdíl od jiných civilů nedokážou propadnout posedlosti bezvýznamnými detaily a procedurami. Takoví muži nenávidí prodlevy a váhání, únavnou diplomacii, příšerný nedostatek energie a kázně a ze všeho nejvíc nenávidí pocit, že jejich práce není důležitá.

Když jste zápasili o svobodu Francie nebo bránili oblohu nad Londýnem před zepelíny, co dalšího vám potom může připadat důležité?

Daniel a Hugh měli štěstí, že se zabývali výrobou čaje, protože v tomhle odvětví záleží všechno na dobrém načasování, dobré týmové práci a jasném chápání hierarchie odpovědnosti. Daniel miloval ohromné a krásné stroje v továrně a nedokázal odolat pokušení vyhrnout si rukávy a pomoci sinhálským technikům, když se něco rozbilo. Poradit si se stroji je o tolik snadnější než poradit si s lidmi.

Za závadou stroje vždycky stojí přesně definovaná množina možných důvodů a i řešení jsou bez výjimky naprosto logická. Zato lidé jsou záludní a vyhýbaví, vrtkaví a náladoví. Myslíte si, že jim rozumíte, a pak se ukáže, že jste je nepochopili. Mysleli jste si, že vás milují, a oni se najednou projeví jako záštiplní nebo lhosejní.

Daniel měl rád ryzí rozumnost strojního zařízení, ale také si užíval bratrství mechaniků a častokrát ho napadlo, že má víc společného s techniky a užije si s nimi víc zábavy než s Brity, kteří se scházeli v klubu. Krom tamilštiny dělníků z čajové plantáže pochytil i něco ze sinhálštiny a zjišťoval, že čím víc jazyků člověk zná, tím lépe rozumí tomu vlastnímu. Uvědomil si, že každý jazyk rozčleňuje svět po svém. Byl napůl Francouz a často si lámal hlavu, proč se jeho francouzská osobnost odlišuje od té britské. Ve francouzštině byl důraznější a květnatější. Kdosi mu jednou řekl, že ruština nemá slovo pro modrou barvu. Ale ekvivalent pro rozvodovou tyč nebo zdvihátko ventilu dozajista mít musí.

Měl velké štěstí, že se těšil společnosti Hughha Bassetta, který za války létal nad Francií s trojplošníky sopwith a s camely Královského námořního letectva. RNAS využívalo stejná letiště jako Královský letecký sbor a ti dva tak mohli probírat a promýšlet nepřeborné množství témat, znovu a znovu. Oba tenkrát nepřičetně flámovali, znali stejné vtipy a košilaté písničky, celou řadu měsíců létali nad stejným zpustošeným pruhem země; oba se vši silou snažili zaplašit nevolnost z létání, zachovat si optimismus, znovu a znovu předvádět ten nemožný trik, kdy při sprintu ke kokpitu zašlapou vlastní strach. Daniel uvažoval, jestli kdy byl vůbec statečný, jestli se spíš nenechal svést úžasnou krásou a vzrušením z létání a utěšit prostým fatalismem letců. Jestli má dnes přijít ten den, pak dnes přijde. Sbohem, světe, rád jsem tě znal. Chci jen zemřít čistě, tedy neuhoreť.

Teď ale jemu a Hughovi a všem, kteří přežili, zbývalo ještě tolik života, že se s tím občas dalo jen těžko vyrovnat. Z některých se stali ochlastové; jiní zamlkli a uvěznili se sami v sobě; někteří předpovídali báječný svět a kráčeli k němu; jiní se vrátili k tomu, co dělali předtím, a proměnili válku ve vzpomínku na otřesný sen, z něž se nakonec probudili. Většinou byli hrdí na to, co udělali, a zároveň stejnou měrou žasli nad tím, že jsou pořád naživu.

Kapitola druhá

Archie a Ester

Vpodvečer na sklonku května 1925 dorazil Archie do Taprobani. Hodlal tam se svým bratrem strávit první dva týdny z každoroční tříměsíční dovolené a pak se chtěl v mokřadech na západ od Trikunámale věnovat střílení bekasin.

Nad tím pozváním nějaký čas váhal. Kvůli dlouholeté neopětované touze po Danielově manželce byl totiž každý kontakt s její rodinou bolestný. V Pěšávaru, Šimle nebo Hindúkuši si připadal odříznutý a v bezpečí. Tam byla Rosie jen vzdálený a krásný sen a už jen samotná její existence mu svým způsobem dělala radost a těšila ho. Zatímco třeba bivakoval ve strži a kolem něj klímbali sipáhiové, on hleděl na hvězdy a vzpomínal na to, jak Rosie upíjela čaj, jak byla Rosie malá holčička, jak Rosie hrála tenis, jak se Rosie modlila v kostele nebo jak v elthamské zimní zahradě vroucně mluvila o poezii. Archiemu mohla být poezie ukradená, snad leda krom té básničky o tom, jak Horatius bránil most, ale díky Rosiině nadšení pro ni bezmála uvěřil v její význam. Když člověk Rosie poslouchal, připadalo mu, že verše jsou stejně důležité jako chleba. Archie miloval její modré oči, kaštanově hnědé vlasy, pihy, náramky a to, jak se jí za chůze houपालy boky. Miloval její měkký hlas a stíny smutku v jejích očích, které se nikdy úplně neztratily, ani když si vzala jeho bratra.

Onoho svatebního dne prožil nejmučivější hodiny svého života. Pomýšlení na to, jak ji Daniel noc co noc objímá po všechna následující léta, jak Rosie vychovává děti, které on nikdy nebude mít a které by býval tolik mít chtěl, bylo pro něj naprosto nesnesitelné. Na zpáteční cestě parníkem do Indie se Danielovi vyznal v dlouhém dopise: „... Člověk má sny. Je krušné sledovat, jak odlétají jako hejno vrabců. Zůstane ti po tom pachů v ústech, jako bys olizoval starou penci.“ V závěru dopisu vyslovil přání, aby ho pohřbili v Pěšávaru.

Archie hodně přemýšlel o smrti. Na severozápadní hranici jí člověk viděl spoustu a domorodci si jí cenili mnohem více než života. Pro ně byl život pouze otravný předpokoj ráje. Archiemu připadalo,

že touží po smrti, protože ve svém náboženském fanatismu jim jakákoli radost ze života vezdejšího přijde úplně *harám*. Člověk si život nemá užívat, dokud není mrtvý a v ráji.

Zábava v Archieho životě byla krátkodobá a sebezničující. Příliš mnoho pil a až moc si liboval v nebezpečí v horách, kde každou chvíli hrozila lavina, přepadení ze zálohy, zajetí a mučení. Ale nejničivějším potěšením v jeho životě bylo přemýšlení o Rosie, při němž jej ochromovaly sny.

Tudíž jen s velkými obavami přijal pozvání na Cejlon, místo aby lodí vyrazil přímo zpátky do Southamptonu, a když teď na terase s Rosie a Danielem upjeli čaj a sledovali, jak se zdola z údolí zvedá mlha, tyto obavy ještě zbytněly. Tohle se příliš podobalo ráji a něco se tu určitě pokazí.

Rosie živě líčila svou práci na klinice: „... a domorodci ani trochu nedůvěřují naší medicíně, protože mají vlastní, a tak za námi přijdou, jen když jsou zoufalí, jenže to už je očividně příliš pozdě, takže stejně umrou a pochopitelně pak naší medicíně věří ještě méně.“

„Sakra, to je nepříjemné,“ okomentoval to Archie a potáhl z cigarety. Kouřil abdullky, když je dokázal sehnat, a teď si vychutnával první z krabičky, kterou si před odjezdem koupil v Kolombu.

„Horší než nepříjemné,“ odpověděl Daniel. „Postavíš svým dělníkům krásnou drahou kliniku a pak ji využívá jen pár Evropanů.“

„Je to tak frustrující!“ stěžovala si Rosie.

„S tím se přece musí dát něco dělat,“ řekl Archie.

„Co teď děláš v Indii? Případá mi, jako bych tam naposledy byl v minulém životě. Změnilo se tam něco?“ zeptal se Daniel.

„Ne, pořad je to stejný. Na severozápadní hranici věří jen na jednu medicínu, totiž kulku, pokud tedy nezapočítáme věci jako polykání veršů Koránu. V Kalkatě nebo Dillí je to samozřejmě úplně jinak. Pokud vím, vzdělanější Indové využívají oba systémy zároveň, přijde na to, co je nákladnější. Milá Rosie, půjdeš na kliniku... až přijde čas?“

„Jaký čas?“

„No tak, vidím, že... promiň... Víím, že na něco takového se nemá upozorňovat, ale... No, je to dost očividné, jestli můžu podotknout.“

Rosie se šťastně pohladila po břichu. „Á, ty myslíš tohle!“

„Ano. A gratuluju. Předpokládám, že to už nebude dlouho trvat...?“

„Šest týdnů,“ přisvědčila Rosie. „Máme z toho takovou radost, že?“ prohodila a obrátila se k Danielovi.

„To máme. Tedy až na malou Ester. Ta nestojí o konkurenci. Je hodně rozmrzelá a říká: ‚Tati, ať zmizí.‘ Tvrdí, že to dítě dá někomu jinému.“

„Takže budeš rodit na klinice?“

„Normálně se rodí doma,“ odpověděla Rosie. „Nejspíš si zjednáme porodní bábu a budeme doufat, že sem dorazí včas.“

„Nedokážu si představit, jaké je to rodit,“ řekl Archie. „To musí být peklo. Zvláštní, jak lehké je to pro kočky a psy, hm? A tak ukrutná práce pro tebe. Prokletí Evino, co?“

„Radši na to nechci myslet,“ opáčila Rosie.

„Promiň. Já jsem jen rád, že zrovna tohle po mně nikdo nikdy chtít nebude.“

„Tak já jsem zase ráda, že se nemusím plazit v divočině a nechat se přepadávat Paštuny,“ řekla Rosie.

„Taky si užijeme spoustu legrace,“ pokračoval Archie. „Každý půlrok inscenujeme novou operetu od Gilberta a Sullivana a jednou jsme nastudovali parodii *Romea a Julie*, kde si náš nejobyčtější důstojník stříhl roli Julie. Měli jste vidět, jak se natřásal. Sipáhiové nás samozřejmě mají za blázný. Taky vyrážíme na lov na koních v Pěšávarském údolí.“

V tu chvíli přišla Ester v noční košilce, s palečkem v puse. „Nemůžu usnout,“ oznámila. „Jste moc hluční a já nejsem unavená a ještě ani není tma.“

„Myslím, že plán selhal,“ řekl Daniel Rosie. „Však jsem říkal, že nemá cenu posílat ji do postele dřív.“

„Myslela jsem si, že Archie nás třeba první večer bude chtít pro sebe. Děti dokážou hrozně rozptylovat a taky si většinou uchvátí veškerou pozornost a nedá se mluvit o ničem jiném.“

„Teda, to jste kvůli mně neměli dělat,“ ozval se Archie. „Moje neť je rozkošná a já ji vídávám tak málo.“ Pokynul jí a řekl: „*Viens, chérie*, pojď si sednout na můj starý smradlavý klín.“

Ester se mu sebejistě uvelebila na klíně, aniž jí při tom palec vypadl z pusy, a on ji z boku vzal za hlavu a přitiskl si ji k rameni.

„Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně,“ ocitoval radostně evangelium Matoušovo.

„Vážně smrdíš po cigaretách,“ ozvala se Ester.

„Děti jsou tak rozkošně upřímné,“ řekl Archie. „A je to vůně, nebo smrad?“

„Tak trochu obojí. Táta nekouří.“

„Všichni si tu myslí, že jsem hodně zvláštní,“ poznamenal Daniel. „Nekouřím, a co hůř, jsem napůl Francouz, i když to na mně není moc vidět. Dávám přednost kávě před čajem a radši jsem doma než v klubu.“

„Jsi divný, bratříčku,“ pokýval hlavou Archie. „Já to vždycky říkal.“

„Strýčku Archie?“

„Ano, *chérie*?“

„Proč máš ten knír uprostřed oranžový?“

„To je z cigaret. V kouři je něco naoranžovělého.“

„Jestli půjdu do postele, budeš mi vyprávět *histoire*?“

„Jen pokud mi slíbíš, že tě to tak znudí, že usneš.“

„Usnu, až se setmí.“

„Setmí se brzy,“ opáčil Archie. „Podívej se na sluníčko, potápí se jako loď.“

„Hoří,“ poopravila ho Ester. „Je to hořící kolo.“

„Pojď, miláčku,“ řekl Archie. „Odnesu tě dovnitř. Můžeš dělat, jako že jsi zraněný voják a já tě nesu do bezpečí?“

Vstal a Ester se mu sesula v objetí. „Ach, jsem *blescée*,“ vykřikla, „a myslím, že možná umřu. Dej mi pusu.“

„Popřej dobrou noc mamince a tatínkovi,“ řekl Archie a natočil ji nejdřív k Rosie a pak k Danielovi, aby ji mohli políbit na čelíčko.

„Doufám, že ráno budeš už vykurýrovaná,“ popřál jí Daniel.

„Asi je to na umření,“ odpověděla Ester.

Archie ji zanesl dovnitř a položil ji do postýlky. „Tak,“ řekl a přikryl ji.

„Teď mi musíš něco vyprávět.“

„Budu ti vyprávět o slonu, který se jmenoval Alí Anei. Mně to vyprávěl jeden chlápek, kterému se říkalo Šílený major.“

„Proč se jmenuje Alí?“

„Protože je to machometánský slon.“

„A proč se jmenuje Annie?“

„Protože Anei znamená slon.“

„Ale Annie je holčičí jméno.“

„Ne Annie. Anei.“

„Strýčku Archie?“

„Ano?“

„Co je Machobotán?“

„Vyznavač proroka Mohameda. Podívej, to by trvalo hodiny, než bych ti to vysvětlil. Chceš pohádku, nebo vysvětlit celé náboženství?“

„Pohádku, prosím. Strýčku Archie, má Mohamed rád slony?“

„Nemám ponětí, *chérie*. Měl moc rád svého velblouda a říká se, že měl rád kočky, a měl jednoho učedníka, který miloval kočky tak moc, že se mu přezdívalo ‚Otec koček‘, a pokud se nemýlím, ve své závěti odkázal pouze jednoho bílého mezka. Můžu ti už teď vyprávět tu pohádku?“

Vážně přikývla.

„Byl jednou jeden velký slon, který se jmenoval Alí Anei, a tenhle slon byl největší a nejsilnější na celém Cejlonu a žil se svými manželkami a přáteli u ohromného jezera, které bylo plné krokodýlů, na samotném okraji džungle.

No a jednou v období sucha se zašel k jezeru napít a shodou okolností tam byl hned pod hladinou krokodýl, a když Alí strčil chobot do vody, krokodýl si řekl: ‚No žúžo, velká šedá krotící se klobása!‘ A zakousl se do něj svými děsnými ostrými zubama.“

„Strýčku Archie?“

„Ano?“

„Jak se jmenoval?“

„Ten krokodýl? Ten se jmenoval lord Palmerston.“

„Ne, nejmenoval!“

„Jmenoval!“

„Nejmenoval nejmenoval nejmenoval!“

„Jmenoval jmenoval jmenoval!“

„Nene!“

„No dobře, ve skutečnosti se jmenoval podplukovník Aloysius Reginald Arthur Prkotina Krokokřup. Copak nechceš vědět, co se stalo?“

No prostě, krokodýl Aloysius vši silou zatáhl za chobot a Alí Anei tahal zpátky. Alí byl mnohem větší, takže začal tahat krokodýla z vody.

V tu chvíli kolem plaval nejlepší kamarád podplukovníka Krokokřupa, řekl si, že by mohl přiložit tlamu k dílu, takže popadl Krokokřupa za ocas a zatáhl dozadu, jenže Alí byl pořád moc silný a pak připlaval Krokokřupův druhý nejlepší kamarád a zakouzl se tomu krokodýlovi do ocasu, ovšem Alí byl pořád moc silný, a než by ses nadála, deset krokodýlů se ho snažilo stáhnout do vody, aby ho mohli schlamstnout.

Možná tě napadlo, proč Alímu nepřišli na pomoc jeho kamarádi, přestože rozhořčeně troubil bolestí. Napadlo tě to?“

Ester zavrtěla hlavičkou.

„Co se dá dělat, tak popojedeme. Takže když už tahalo deset krokodýlů, začalo Alímu připadat, že taková přesila je na něj moc. Vtom si ale povšiml gumovníku a obtočil kolem něj ocas.“

„Stromy nejsou z gumy,“ ozvala se Ester, „ale ze dřeva.“

Archie si odevzdaně povzdychl a řekl: „Tak dobře, rostl tam dřevěný strom a Alí kolem něj obtočil ocas, aby se ukotvil, a takhle všichni zůstali pět hodin, protože to byl úplný pat.“

Alí si lámal hlavu, jak se z té šlamastyky dostat, a pak dostal moc dobrý nápad. Nadechl se a pak se nadechoval znovu a znovu, až už nemohl víc, načež vši silou foukl do chobotu, který byl touhle dobou hluboko v krokodýlově tlamě. Foukl tak silně, že se krokodýl nafoukl jako fotbalový míč, a foukl tak silně, že napumpovaný krokodýl náhle vybuchl – prásk! – a všichni jeho kamarádi s velkým šplouchnutím zase spadli do vody.

Takže takhle Alí Anei porazil krokodýla. Vrátil se ke svým manželkám a přátelům a příbuzným a ukázal jim poraněný chobot a řekl: ‚To byste nevěřili, co se mi zrovna stalo,‘ a vyličil jim příběh, který jsem ti zrovna vyprávěl, a oni řekli: ‚Přestaň si vymejšlet,‘ protože mu z toho nevěřili ani slovo. Ale my víme, že je to pravda, ne?“

Ester ho v šeru počastovala skeptickým pohledem a řekla: „Zůstaneš tu se mnou, než usnu?“

„Jasněže zůstanu.“

„Strýčku Archie?“

„Ano?“

„Kde jsou moje narozeniny?“

„Kde? Nemyslela jsi spíš ‚kdy‘?“

„Ne. Kde jsou?“

„Mno, tuším, že na tebe čekají hned za rohem, a až přijdou, tak tu budou. Tady na Cejlonu. V Taprobani.“

„Za jakým rohem?“

„Tipl bych si, že v tátově továrně na čaj. Ale ať tě ani nenapadne je hledat, protože tě uvidí a jenom si odskočí za další roh.“

„Proč nemají koule hrany?“

„Propánajána... Koule je pevné těleso s jedinou hranou, když se nad tím zamyslíš. Anebo je to možná jediné trojrozměrné těleso, které nemá vůbec žádnou hranu... Omlouvám se, ale v tomhle jsi mě dostala.“

„Strýčku Archie, jak velký je vzduch?“

„Jak velký je vzduch? Bože... no... ehm... je to taková velká pokrývka, co je pár kilometrů hluboká a do níž je zabalená celá Země. Tvůj otec bude tuším vědět, jak je vzduch velký. Býval letec. Zeptej se ho ráno.“

„Strýčku Archie, proč se říká ředitel? On v továrně něco ředí?“

„Ne, on v továrně všechno řídí. Jak to jenom vysvětlit... no, taky máš přece sloveso sbírat, ale neříkáš sbíratel, ale sběratel. Dává to smysl? Myslíš, že si to budeš pamatovat?“

Ester pokývla a řekla: „Teď už budu spát.“

Obrátila se na bok a zavřela oči. Archie seděl na židli a s rukama sepjatýma na kolenou se předkláněl. Sledoval, jak se to dítě noří do snů, a říkal si, že v životě neviděl nic tak krásného. Natáhl se, že ji pohladí po hlavě, ale pak ruku stáhl.

Moc rád by měl takovéhle dítě a znovu ho napadlo, proč se zcela dobrovolně odřízl od jakékoli možnosti žít naplno. „Vytloukli to ze mě ve Westminsteru,“ řekl si pro sebe. V přípravce a pak na soukromé střední škole se za těch deset let bití rákoskou, spartánského tréninku na sportovištích a v hobbesovské válce všech proti všem naučil zcela se uzavřít. Věděl, že se z něj stal vězeň, kterému se otevřely dveře cely, ale on nemůže vyjít na světlo. „Proč takhle nedopadl Daniel?“ zeptal se sebe sama. Daniela taky bili jako žito a šikanovali a mořili hladem, ale vyšel odtamtud se srdcem otevřeným světu.

Zato on jako by to svoje držel ve tmě úmyslně. Doma v Anglii je Rosiina sestra Otýlie, dobrá žena, která ho miluje, s níž by si mohl užívat života v rodinném kruhu a dětí, ale podvědomě cítil, že pokud ho někdo zbožňuje tak upřímně jako ona, musí být dotyčný nějak vadný a je třeba se mu vyhýbat. Bylo snazší milovat Rosie, protože ta jeho lásku nikdy nebude opětovat.

Archie se díval, jak ta líbezná holčička v pološeru zlehka a pokojně dýchá, a cítil, jak se mu derou do očí slzy. Zavřel oči a zašeptal: „Milý Bože, ať tohle dítě žije dlouho a šťastně a ať nikdy nepřijde k újmě. Chraň ji před válkami a katastrofami a bdí nad ní a drž nad ní ochrannou ruku.“ Odmlčel se a pak dodal: „A co se mě týče, nevadí mi, když si mě vezmeš, jakmile se ti zachce. Amen.“

Po hodině se ho Rosie vydala hledat; bála se, že se něco stalo. Nakoukla do pokoje a zahlédla Archieho ve tmě, seděl tam na židli nehybně jako socha, ruce měl sepjaté a hlavu skloněnou. „Je všechno v pořádku?“ zašeptala. „Usnula? Večeře je na stole.“

Archie k ní vzhlédl tesklivýma očima a řekl: „V nejlepším pořádku. Absolutně báječné. Budu tam za minutku.“

Kapitola třetí **Archie a Rosie**

Tak jako obvykle vyrazil Daniel do továrny na výrobu čaje hned po rozbřesku, a když Rosie za hodinu vyšla na terasu, zastihla tam u stolu Archieho s konvicí čaje a půl tuctem zbraní vyloženým na stole. Jedna byla rozebraná a on jí mířil na oblohu, aby se mohl pořádně podívat do hlavně.

„Propána, to je ale arzenál,“ vydechla. „Jsme ve válce?“

„Dobré ráno, zlatíčko, a že je to opravdu krásné ráno. Člověka úplně okouzlí, jak slunce dole v údolí vysuší mlhu. Všechno je báječně zelené a vzduch je tak čerstvý, že se mi ho ani nechce kazit kouřením.“

„Však je taky Cejlon druhá rajská zahrada,“ řekla Rosie. „Podle místních Adama poslali po vyhnání z ráje právě sem. Na Adamově vrchu je jeho stopa, ale na vlastní oči jsem ji neviděla.“